

تاریخ:

شماره:

پیوست:

مشخصات سند	
عنوان سند: آیین نامه تألیف و انتشار کتاب های درسی دانشگاهی	
نوع سند: آیین نامه	شماره سند:
ویرایش: ۰۲	صفحه: ۱۳

اقدام کنندگان			
مسئولیت	نام و نام خانوادگی	واحد سازمانی	امضاء
تهیه کننده	سید اسماعیل موسوی	رئیس کتابخانه و انتشارات مؤسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی	
تأیید کننده	علی باقر طاهری نیا	رئیس مؤسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی	
تصویب کننده	محمد علی زلفی گل	وزیر علوم، تحقیقات و فناوری	

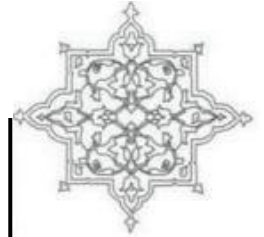
مرجع تأیید سند	نام و نام خانوادگی دبیر	شماره و تاریخ صورت جلسه	امضاء
		شماره جلسه:	
		تاریخ:	

مرجع نگهداری سند	پرونده	قسمت	تاریخ و شماره ابلاغ سند

نشانی:

تهران - شهرک قدس
میدان صنعت، خیابان
خوردین، خیابان هرمزان،
نبش خیابان پیروزان جنوبی
کد پستی: ۱۴۶۶۶-۶۴۸۹۱
شماره تلفن: ۸۲۲۳۱۰۰۰
صندوق پستی:
تهران ۱۴۶۶۵-۱۵۱۳
Website: www.msrt.ir
Email: info@msrt.ir

تاریخ:
شماره:
پیوست:

آیین‌نامه تألیف و انتشار کتاب‌های درسی دانشگاهی^۱

مقدمه

کتاب درسی دانشگاهی جامع و روزآمد یکی از ابزارهای مهم تحقق اهداف آموزشی در نظام آموزش عالی کتاب‌محور، به‌ویژه در نظام آموزشی ایران است که از سایر رسانه‌های آموزشی کمتر استفاده می‌کند. کتاب درسی با کیفیت در فرایند یاددهی-یادگیری به ارتقای کیفیت آموزش، تحقق آموزش اثربخش و در نتیجه، تربیت نیروی انسانی دانا، توانا و امید آفرین منجر خواهد شد. تولید، نشر و عرضه کتاب‌های درسی با محوریت مراکز نشر دانشگاهی اهمیت بسیاری دارد. در این میان، اعضای هیئت علمی و پژوهشگران در تألیف، تدوین و ارائه کتاب‌های درسی نقش اصلی را برعهده دارند. بدیهی است که وجود داشتن آیین‌نامه‌ای مدون و رعایت استانداردهای لازم برای کتاب‌های درسی موجب بهبود کیفیت و نیز تسهیل فرایندهای نشر دانشگاهی خواهد شد. این آیین‌نامه در جهت ساماندهی فرایندهای تألیف و تدوین و نشر کتاب‌های درسی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، پژوهشی و فناوری و کمک به تولید محتوای آموزشی روزآمد و سازگار با زیست‌بوم جمهوری اسلامی ایران و اهداف "سند دانشگاه اسلامی" تهیه و تنظیم شده است.

بدیهی است، این آیین‌نامه رویکرد تشویقی و حمایتی دارد و آثاری که مطابق با این آیین‌نامه تدوین و تولید شده باشند به عنوان منبع اصلی و یا فرعی مندرج در سرفصل مصوب دروس رشته‌های مختلف قرار خواهند گرفت.

اهداف

۱. ارتقای سطح کیفی و علمی کتاب‌های درسی دانشگاهی؛
۲. سیاست‌گذاری و ایجاد وحدت رویه در تألیف، تدوین و انتشار کتاب‌های درسی دانشگاهی؛
۳. ساماندهی و تعیین ضوابط و استانداردهای فرایندهای تألیف، تدوین و نشر کتاب‌های درسی دانشگاهی؛
۴. ایجاد زمینه‌ای مناسب برای ترغیب اعضای هیئت علمی به امر تألیف و تدوین کتاب‌های درسی دانشگاهی؛
۵. غنی کردن منابع در دسترس و رقیب برای ارتقای سطح علمی مدرسان و دانشجویان و سایر ذینفعان؛
۶. امیدآفرینی در فراگیران و تقویت باورهای دینی و آموزه‌های اسلامی آنها؛
۷. توجه به مؤلفه‌های هویت و فرهنگ اسلامی- ایرانی فراگیران و ارتقاء روحیه خودباوری ایشان؛
۸. کمک به آموزش هدفمند، مهارتی و نیازمحور در دانشگاه‌ها.

^۱ در تدوین آیین‌نامه پیش رو علاوه بر اخذ نظر خبرگان حوزه برنامه ریزی درسی از گزارش تخصصی "تدوین مدل جامع تألیف و تدوین کتب درسی دانشگاهی" از سری گزارش‌های سیاستی مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی و همچنین شیوه‌نامه‌های دانشگاه‌ها و مؤسسات مختلف از جمله سازمان سمت، دانشگاه تهران و دانشگاه علامه طباطبایی استفاده شده است.

نشانی:

تهران- شهرک قدس

میدان صنعت، خیابان

خوردین، خیابان هرمزان،

نبش خیابان پیروزان جنوبی

کدپستی: ۱۴۶۶۶-۶۴۸۹۱

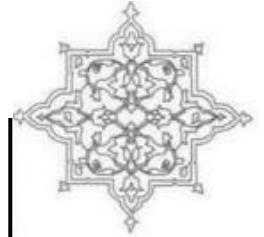
شماره تلفن: ۸۲۳۳۱۰۰۰

صندوق پستی:

تهران ۱۵۱۳-۱۴۶۶۵

Website: www.msrt.ir

Email: info@msrt.ir

تاریخ:
شماره:
پیوست:

ماده ۱- تعاریف و اختصارات

تعاریف واژگان و اصطلاحات به کار رفته در این آیین نامه عبارت‌اند از:

۱. **مؤسسه:** دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، پژوهشی و فناوری که دارای مجوز از شورای گسترش آموزش عالی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری باشند.
۲. **اثر:** عبارت از هرگونه کتاب تألیف، ترجمه، تدوین، گردآوری و تنظیم شده است که به صورت‌های چاپی یا الکترونیکی و نظیر آنها قابلیت انتشار دارد.
۳. **تصنیف کتاب:** تدوین اثری است که حداقل ۲۰٪ آن دیدگاه‌های جدید و نوآوری‌های علمی نویسنده/ نویسندگان باشد که با تحلیل یا نقد دیدگاه‌های دیگران در موضوعی مشخص همراه است، اگرچه قبلاً آنها را در مقاله‌های خود منتشر کرده باشند.
۴. **تألیف:** اثری است که در آن مؤلف یا مؤلفان مجموعه‌ای از داده‌های علمی و نظریه‌های پذیرفته شده را بر اساس تحلیل جدید یا ترکیب مبتکرانه، ساماندهی و تنظیم می‌کنند که معمولاً توأم با نقد یا نتیجه‌گیری و ارائه دیدگاه‌های جدید است.
۵. **تدوین (به شیوه گردآوری و تنظیم):** اثری است که در آن مطالب یا داده‌های هدفمند و منسجم از منابع مختلف تهیه و در یک مجموعه گردآوری می‌شود.
۷. **داوری:** به بررسی، اعتبارسنجی و ارزیابی تمام اثر از نظر علمی و کاربردی و فرهنگی، اجتماعی و تربیتی و ارائه پیشنهادهای انتقادی سازنده اطلاق می‌شود.
۸. **صاحب یا صاحبان اثر:** فرد یا افرادی هستند که متنی را به صورت چاپی یا الکترونیکی یا نظایر آن به یکی از صورت‌های تألیف، تدوین، گردآوری و تنظیم، تصنیف یا ترجمه آماده انتشار کرده‌اند.
- شورای انتشارات مؤسسه:** شورای انتشارات مؤسسه عهده‌دار سیاست‌گذاری، صدور مجوز و برنامه‌ریزی برای چاپ و نشر در دانشگاه است.
۹. **پیشنهاد^۲ کتاب درسی:** طرحنامه‌ای است که شامل نمای اولیه و خلاصه‌ای از ایده اصلی کتاب قبل از کامل شدن و اتمام تألیف اثر است و هدف آن ارزیابی اولیه اثر توسط شورای انتشارات و متقاعد و همراه کردن شورای مذکور برای اتمام تألیف و انتشار کتاب است.
۱۰. **کتاب درسی:** کتابی است که حداقل ۷۰ درصد سرفصل مصوب یک درس از دروس دانشگاهی را پوشش می‌دهد و در یک یا چند رشته تحصیلی تدریس می‌شود.
۱۱. **ارزیابی ساختاری و محتوایی اثر:** ارزیابی روزآمد بودن اثر با رعایت تعادل و تناسب بین عمق و وسعت محتوای پیشنهادی با سطح فراگیران و همچنین توالی و تسلسل محتوای آموزشی و تطابق و هماهنگی اثر پیشنهادی با سرفصل مصوب درس مد نظر است.
۱۲. **کارگروه تخصصی ارزیابی ساختاری و محتوایی اثر:** کارگروهی است که به انتخاب اعضای شورای انتشارات مؤسسه از دو تا چهار نفر از اعضای هیئت علمی متخصص در موضوع کتاب درسی که سابقه تدریس

نشانی:

تهران - شهرک قدس

میدان صنعت، خیابان

خوردین، خیابان هرمزان،

نبش خیابان پیروزان جنوبی

کدپستی: ۱۴۶۶۶-۶۴۸۹۱

شماره تلفن: ۸۲۲۳۱۰۰۰

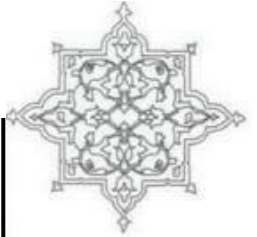
صندوق پستی:

تهران ۱۴۶۶۵-۱۵۱۳

Website: www.msrt.ir

Email: info@msrt.ir

^۲ "پیشنهاد" واژه مصوب فرهنگستان زبان و ادب فارسی برای واژه لاتین "پروپوزال" است.

تاریخ:
شماره:
پیوست:

در درس مد نظر یا دروس مرتبط را دارند، به علاوه یک نفر از اعضای هیئت علمی متخصص در برنامه ریزی درسی، برای هر کتاب درسی تشکیل می شود و وظیفه ارزیابی ساختاری و محتوایی آثار ارائه شده را دارد.

۱۳. ارزیابی فرهنگی، اجتماعی و تربیتی: ارزیابی نبود مغایرت بین محتوای کتاب با ارزش های دینی، ملی و فرهنگی و همچنین ارتقای مؤلفه های هویتی و فرهنگی آثار است. هدف از ارزیابی اطمینان از آمیختگی علم، اخلاق اسلامی و تقویت و ترویج باورهای اعتقادی، مذهبی و ملی و نبود مغایرت بین اثر با قانون اساسی و ارزش های انقلاب اسلامی است که حسب مورد و به تشخیص شورا توسط کارگروه ارزیابی فرهنگی، اجتماعی و تربیتی انجام می شود.

۱۴. کارگروه ارزیابی فرهنگی، اجتماعی و تربیتی اثر: کارگروهی است که به انتخاب رئیس مؤسسه از سه تا ۷ نفر از اعضای هیئت علمی متخصص در حوزه های علوم تربیتی و تکنولوژی آموزشی، جامعه شناسی، روانشناسی، معارف اسلامی، تاریخ و تمدن و سایر حوزه های مرتبط از جمله یکی از اعضای معاونت فرهنگی مؤسسه تشکیل می شود و وظیفه ارزیابی فرهنگی، اجتماعی و تربیتی آثار ارائه شده را دارد. هدف این کارگروه ارزیابی جهت گیری های فلسفی و هستی شناسانه کتاب و همچنین ارزش های حاکم بر کتاب است.

۱۵. ویرایش علمی (محتوایی): به بررسی موضوعی، تخصصی، صحت و سقم محتوای اثر و همچنین بیان خطاهای محتوایی، ابهام ها، بررسی و تعیین میزان مستند بودن منابع و مآخذ متن، ارجاع ها و نقل قول ها اطلاق می شود که ویراستار علمی آن را انجام می دهد.

۱۶. ویرایش ادبی (صوری و زبانی): به بررسی، اصلاح و اعمال نکات دستوری، املائی، نگارشی، نشانه گذاری ها، یکدست کردن رسم الخط کلمات، پانوشت ها، ارجاعات، نمودارها، جدول ها، تصاویر و ...، بازبینی واژه نامه و پاراگراف بندی مطالب کتاب اطلاق می شود که ویراستار ادبی آن را انجام می دهد.

ماده ۲- مزایای تألیف، تدوین و نشر کتاب درسی مطابق این آیین نامه

۱-۲- کتاب درسی تصنیف، تألیف، و یا تدوین شده در صورت تطابق با عنوان درس و پوشش حداقل ۷۰ درصد سرفصل مصوب درس مربوط به عنوان منبع اصلی و در صورت ارتباط موضوعی با عنوان درس و پوشش کمتر از ۷۰ درصد از سرفصل مصوب درس مربوط به عنوان منبع فرعی در سرفصل دروس مرتبط درج می شود.

۲-۲- به منظور حصول شناخت جامع، واقعی و روزآمد از وضعیت موجود و نیاز فراگیران، دو پیوست زیر تهیه و به انضمام پیشنهاده ارایه و به پیشنهاد دهنده، پژوهانه پیشینی (حق التحقیق) تعلق می گیرد:

- پیوست مطالعاتی در خصوص ضرورت تدوین کتاب درسی پیشنهادی و نیاز سنجی بازارکار و صنعت برای پاسخگویی به نیاز های آموزش هدفمند، مهارتی و نیاز محور
- پیوست مطالعاتی در خصوص راهبردهای تقویت مؤلفه های هویتی و فرهنگی فراگیران در کتاب درسی پیشنهادی

نشانی:

تهران - شهرک قدس

میدان صنعت، خیابان

خوردین، خیابان هرمزان،

نبش خیابان پیروزان جنوبی

کدپستی: ۱۴۶۶۶-۶۴۸۹۱

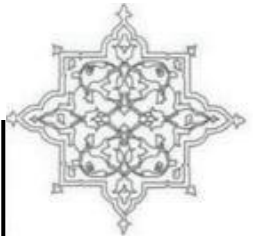
شماره تلفن: ۸۲۳۳۱۰۰۰

صندوق پستی:

تهران ۱۴۶۶۵-۱۵۱۳

Website: www.msrt.ir

Email: info@msrt.ir

تاریخ:

شماره:

پیوست:

۲-۳- پس از پذیرش کتاب درسی دانشگاهی پیشنهادی در شورای انتشارات موسسه، پژوهانه پسینی (حق التالیف) به نویسندگان یا پدیدآوردندگان اثر پرداخت خواهد شد.

تبصره: میزان پرداخت پژوهانه پیشینی (حق تحقیق) و پژوهانه پسینی (حق التالیف) به ترتیب معادل ریالی تا میزان ۱۰۰ امتیاز و ۲۰۰ امتیاز پژوهانه مطابق فرمول محاسبه آیین نامه تخصیص اعتبار ویژه (گرنه) اعضای هیات علمی دانشگاه تهران می باشد.

۲-۴- نویسندگان یا پدیدآوردندگان اثر، از امتیاز مربوط به بند ۱۲ ماده ۳ فعالیت‌های پژوهشی و فناوری آیین‌نامه ارتقا مرتبه اعضای هیئت علمی برخوردار می شوند.

تبصره: امتیاز مکتسبه در بند ۲-۴، به عنوان حداقل امتیاز لازم (وتوبی) از ماده ۳ فعالیت‌های پژوهشی و فناوری آیین‌نامه ارتقا مرتبه اعضای هیئت علمی محاسبه می شود.

۲-۵- افزون بر امتیاز مکتسبه از بند ۲-۴ این آیین نامه، نویسندگان یا پدیدآوردندگان اثر می‌توانند حداکثر تا (۲/۳) امتیاز مذکور مجدداً ذیل بند ۱ و ۲ ماده یک فعالیت‌های فرهنگی، تربیتی و اجتماعی آیین نامه ارتقا مرتبه اعضای هیئت علمی اخذ نمایند.

ماده ۳- شرایط پدیدآورنده اثر یا ارائه‌دهنده پیشنهاد

۳-۱- حداقل یک نفر از پدیدآوردندگان از اعضای هیئت علمی شاغل یا بازنشسته یکی از مؤسسه‌های دارای مجوز از شورای گسترش آموزش عالی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری باشد.

۳-۲- موضوع کتاب با رشته تحصیلی و سوابق آموزشی و پژوهشی پدیدآورنده (متقاضی اصلی) مطابقت داشته باشد.

۳-۳- پدیدآورنده (متقاضی اصلی) سابقه تدریس درس مد نظر یا دروس مرتبط با آن را در حداقل یک نیمسال تحصیلی در سه سال گذشته داشته باشد و حداقل سه مقاله دارای نمایه استنادی معتبر بین‌المللی در یکی از پایگاه‌های استنادی علوم جهان اسلام (ISC)، اسکوپوس (Scopus) یا نمایه‌های ISI و WOS مرتبط با موضوع درس را در سه سال گذشته تألیف و منتشر کرده باشد.

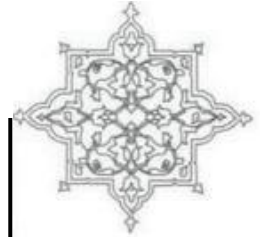
تبصره: چنانچه پدیدآورنده (متقاضی اصلی) موفق به ورود به فهرست یک درصد دانشمندان برتر دنیا در پایگاه ESI در سه سال گذشته قبل از زمان تقاضا شده باشد؛ از الزام رعایت بند ۳-۳ این ماده معاف می باشد.

۳-۴- پدیدآورندگان/ نویسندگان کتاب‌های درسی دانشگاهی در کارگاه‌های آشنایی با شیوه تألیف کتاب‌های دانشگاهی شرکت و گواهی مربوط را حسب مورد به شورای انتشارات دانشگاه ارائه کنند.

تبصره: احراز شرط ۴ منوط به برگزاری کارگاه مرتبط در یکی از دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی و

آبند ۱ ماده یک: تدوین کتاب، مقاله و تولید اثر بدیع و ارزنده هنری با رویکرد اسلامی در حوزه های فرهنگی، تربیتی و اجتماعی بند ۲ ماده یک: تهیه و تدوین پیوست فرهنگی برای فعالیت ها و همکاری های موثر در اجراء امور فرهنگی بر اساس سیاست های کلی برنامه های پنج ساله توسعه و سیاست های شورای اسلامی شدن دانشگاه ها و مراکز آموزشی

نشانی:
تهران- شهرک قدس
میدان صنعت، خیابان
خوردین، خیابان هرمزان،
نبش خیابان پیروزان جنوبی
کدپستی: ۱۴۶۶۶-۶۴۸۹۱
شماره تلفن: ۸۲۳۳۱۰۰۰
صندوق پستی:
تهران ۱۴۶۶۵-۱۵۱۳
Website: www.msrt.ir
Email: info@msrt.ir

تاریخ:

شماره:

پیوست:

پژوهشی وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری است.
۳-۵- پدیدآورندگان/ نویسندگان کتاب‌های درسی باید به‌عنوان سرآمدان علمی حوزه تخصصی خود از سلامت علمی و اخلاق حرفه‌ای کامل برخوردار باشند.
تبصره تألیف مشارکتی: بررسی پیشنهاد کتاب درسی یا اثر تألیف شده توسط گروهی از مؤلفان با تخصص- های متفاوت و مکمل در حوزه موضوعی کتاب به صورت فصل محور در اولویت قرار دارد.

ماده ۴- مراحل انتشار کتاب درسی

۴-۱- ارسال پیشنهاد کتاب درسی از سوی پدیدآورنده اثر به شورای انتشارات مؤسسه به همراه سوابق آموزشی و پژوهشی ارائه دهندگان پیشنهاد

۴-۲- پیشنهاد شامل موارد زیر است:

- مشخصات فردی و وابستگی سازمانی پیشنهاد دهنده و یا پیشنهاد دهندگان
- سرفصل مصوب درس یا دروس مرتبط
- پیوست مطالعاتی در خصوص ضرورت تدوین کتاب درسی پیشنهادی و نیاز سنجی بازار کار و صنعت برای پاسخگویی به نیازهای آموزش هدفمند، مهارتی و نیاز محور
- پیوست مطالعاتی در خصوص راهبردهای تقویت مؤلفه‌های هویتی و فرهنگی فراگیران در کتاب درسی پیشنهادی
- فهرست محتوا
- توضیح و توصیف حیطه و موضوع کتاب
- اهداف کتاب
- مخاطبان کتاب (مقطع تحصیلی، رشته و گرایش تحصیلی)
- چارچوب نظری پیشنهاد (این کتاب بر اساس کدام نظریه تعریف و تنظیم می‌شود)
- کلمات کلیدی
- درس‌های پیش‌نیاز و دانش قبلی مورد نیاز فراگیران
- ویژگی متمایز و منحصر به فرد کتاب
- کتاب‌ها درسی رقیب موجود در بازار و تمایز کتاب پیشنهادی نسبت به آنها
- رویکرد کتاب (مبتنی بر روایت یا مبتنی بر مطالعات موردی خود پدید آورندگان)
- حجم و تعداد کلمات کتاب
- ویژگی‌های محتوایی، ساختاری و صوری کتاب
- روش‌شناسی
- خلاصه فصل‌ها شامل اهداف رفتاری و یادگیری و همچنین جمع‌بندی و نتیجه‌گیری هر فصل
- منابع پایان هر فصل و پایان کتاب

نشانی:

تهران- شهرک قدس

میدان صنعت، خیابان

خوردین، خیابان هرمزان،

نبش خیابان پیروزان جنوبی

کدپستی: ۶۴۸۹۱-۱۴۶۶۶

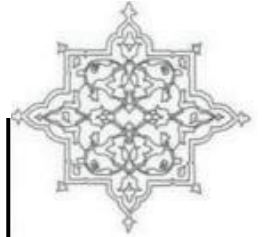
شماره تلفن: ۸۲۳۳۱۰۰۰

صندوق پستی:

تهران ۱۵۱۳-۱۴۶۶۵

Website: www.msrt.ir

Email: info@msrt.ir

تاریخ:

شماره:

پیوست:

- محتوای تکمیلی مانند منابع برخط (وبگاه مرتبط، کتاب الکترونیکی پیشرفته و آموزش وب)، پرده‌نگار، نسخه pdf، محتوای چندرسانه‌ای و مانند آن
- فرم تعهد اصالت اثر و ضمانت رعایت آیین نامه

۴-۳- ارسال پیشنهاد کتاب به کارگروه تخصصی ارزیابی اثر برای ارزیابی ساختاری و محتوایی آن

۴-۴- چارچوب‌های کلان برای ارزیابی ساختاری و محتوایی (علمی)

- **مخاطب‌شناسی:** پدیدآورندگان/ نویسندگان کتاب باید سطح تحصیلات و یادگیری، دانش قبلی و توانایی‌های شناختی فراگیران را مد نظر داشته باشند.
- **اهداف:** کتاب به دنبال دستیابی به چه چیزی است و نتایج یادگیری آن چقدر واضح است؟
- **تطابق با سرفصل مصوب درس:** کتاب درسی باید حداقل ۷۰ درصد از سرفصل مصوب یک درس از دروس دانشگاهی را پوشش دهد. آیا برنامه درسی کافی است یا باید تکمیل شود (برای مثال، از طریق فعالیت‌های اضافی و مکمل).
- **برخورداری از شمول تخصصی و روزآمدی:** کتاب درسی باید بیشترین پوشش ممکن را در پردازش مباحث داشته و از مهم‌ترین و به‌روزترین منابع و مراجع مرتبط بهره گرفته باشد و بر استفاده از تازه‌ترین برون‌دادها و منابع پژوهشی به‌ویژه نشریات علمی معتبر تأکید شود.
- **تقویت حس کاوشگری، شکاکیت و تأمل:** مطالب کتاب باید به واسطه طرح پرسش‌های مختلف و گشودن افق‌های جدید به تقویت حس کاوشگری و شکاکیت علمی خواننده منجر شود. طرح پرسش‌های ابتدایی به برانگیختن حس کنجکاوی و شوق یادگیری دانشجویان منجر می‌شود. راهبردهای دیگر طرح پیشنهادی کتاب برای تقویت این حس توضیح داده شود.
- **تقویت تفکر آینده‌نگر، سیستمی و انتقادی:** کتاب درسی باید بتواند به توانایی و مهارت‌های آینده‌نگری و تصور آینده بهتر و برنامه‌ریزی برای آن، بازندیشی در خصوص باور و ارزش غالب و تشخیص مفروضات زیربنای دانش و همچنین ارتقای مهارت‌های تفکر انتقادی فراگیران برای درک و توسعه چالش‌ها و مسائل جامعه و واکنش به آنها در حال و آینده کمک کند. کتاب درسی باید بتواند توانایی مقابله با پیچیدگی‌های مسائل و چالش‌ها و جست‌وجوی پیوندها و هم‌افزایی هنگام تلاش برای یافتن راه حل آنها را در فراگیران تقویت سازد و راهبردها و روش‌های طرح پیشنهادی کتاب برای تقویت این تفکر در فراگیران بیان شود.
- **توجه به آموزش هدفمند، مهارتی و نیاز محور:** به‌منظور تأمین نیرو و سرمایه انسانی توانمند، ماهر و ترسیم آینده شغلی فراگیران، شایسته است که فرایند یاددهی-یادگیری مبتنی بر آموزش مهارتی و متناسب با نیازهای بازار کار و صنعت و بهره‌گیری حداکثری از دوره‌های مهارتی، کارورزی و همچنین با ذکر نمونه‌های عینی و ملموس از محیط بازار کار و صنعت و ارائه خدمت همراه باشد. لذا نیاز سنجی بازار کار و صنعت مرتبط با موضوع کتاب

نشانی:

تهران - شهرک قدس

میدان صنعت، خیابان

خوردین، خیابان هرمزان،

نبش خیابان پیروزان جنوبی

کدپستی: ۱۴۶۶۶-۶۴۸۹۱

شماره تلفن: ۸۲۳۳۱۰۰۰

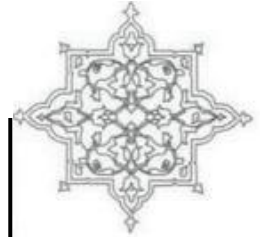
صندوق پستی:

تهران ۱۴۶۶۵-۱۵۱۳

Website: www.msrt.ir

Email: info@msrt.ir

تاریخ:
شماره:
پیوست:

درسی برای شناسایی مهارت ها و نیازهای مورد نیاز بازار کار حال و آینده یکی از پیش نیازهای مطالعاتی و پیوست اثر می باشد.

- **اتخاذ رویکرد میان رشته‌ای:** نیاز فراگیران به دانش‌های پیرامون از طریق اتخاذ رویکرد میان رشته‌ای مرتفع و چگونگی اتخاذ این رویکرد در طرح پیشنهادی به‌طور ملموس بیان شود.
- **برخورداری از جامعیت موضوعی:** کتاب درسی دانشگاهی باید در چارچوب اقتضای کمی و کیفی، دانشجو را از مراجعه به اسناد و منابع دیگر بی نیاز کند. بر همین اساس، بر تهیه پیوست‌هایی مانند واژه‌نامه تخصصی، تعریف اصطلاحات، نام نمادها، تصاویر، جداول و نمودارها حسب نیاز تأکید می‌شود.

۴-۵- ارسال پیشنهاد کتاب به کارگروه ارزیابی فرهنگی، اجتماعی و تربیتی

در صورت تأیید پیشنهاد کتاب درسی توسط کارگروه تخصصی ارزیابی اثر، پیشنهاد به کارگروه ارزیابی فرهنگی، اجتماعی و تربیتی ارسال می‌شود.

۴-۶- چارچوب‌های کلان برای ارزیابی فرهنگی، اجتماعی و تربیتی (هویتی - فرهنگی)

- **مخاطب‌شناسی:** در اثر پیشنهادی باید به اقتضات سنی، شخصیتی، روانشناختی، شناخت و رشد رده سنی مد نظر توجه شده باشد.
- **تقویت باورهای دینی و اسلامی:** محتوای کتاب درسی دانشگاهی در تحقق اهداف "سند دانشگاه اسلامی" مصوبه جلسه ۷۳۵ مورخ ۱۳۹۲/۴/۲۵ شورای عالی انقلاب فرهنگی نقش بسزایی دارد. از این رو، در همه مراحل و فرایندها، تنظیم محتوا و متن کتاب‌های درسی دانشگاهی باید مبانی، اصول و ارزش‌های دین مبین اسلام و مکتب اهل بیت (ع) مد نظر قرار گیرد و راهبردها و روش‌های کتاب برای تقویت باورهای دینی و اسلامی فراگیران اظهار شود.
- **معرفی و تدوین پیشینه، فلسفه و نظریات مبتنی بر جهان بینی اسلامی:** به منظور تقویت باورهای دینی و اسلامی، معرفی و تدوین پیشینه، فلسفه و نظریات مبتنی بر جهان بینی اسلامی در ارتباط با موضوعات کتاب درسی و بازخوانی و مقایسه آنها با سایر بنیان‌های نظری حوزه‌های مختلف علمی در موضوعات کتاب درسی پیشنهادی توصیه می‌شود.
- **توجه به مؤلفه‌های هویتی، فرهنگی و مفاخر:** کتاب درسی باید فراتر از انتقال دانش تخصصی، مطابق با برنامه درسی به‌واسطه توجه به مؤلفه‌های هویتی، تاریخی، فرهنگی از جامعیت برخوردار باشد و راهبردها و روش‌های نویسندگان برای تقویت هویت ایرانی- اسلامی فراگیران ذکر شود. برای مثال، نویسندگان کتب درسی دانشگاهی می‌توانند با معرفی موارد مفاخر ملی و دینی، علمی و فرهنگی- تاریخی و معاصر و بهره‌گیری از دستاوردهای آنان در تدوین کتب درسی، به تقویت فضایل اخلاقی، باورهای دینی، خودباوری و هویت اسلامی- ایرانی فراگیران کمک کنند (راهبرد ۲ از سند دانشگاه اسلامی).

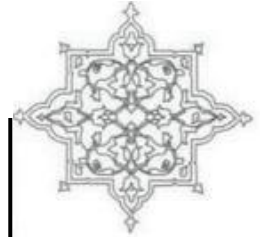
نشانی:

تهران- شهرک قدس
میدان صنعت، خیابان
خوردین، خیابان هرمزان،
نبش خیابان پیروزان جنوبی
کدپستی: ۱۴۶۶۶-۶۴۸۹۱
شماره تلفن: ۸۲۳۳۱۰۰۰
صندوق پستی:

تهران ۱۴۶۶۵-۱۵۱۳

Website: www.msrt.ir

Email: info@msrt.ir

تاریخ:

شماره:

پیوست:

- آگاهی و اطلاع رسانی از آخرین دستاوردهای آموزشی، پژوهشی، فناوری و فرهنگی کشور در حوزه موضوعات کتاب درسی پیشنهادی: به منظور تقویت و توجه به مولفه های هویتی فراگیران و معرفی مفاخر معاصر کشور، اطلاع رسانی از آخرین دستاوردهای آموزشی، پژوهشی، فناوری و فرهنگی کشور در حوزه موضوعات کتاب درسی پیشنهادی تاکید می گردد.
- توجه به مباحث اخلاق اسلامی و حرفه ای مرتبط با موضوع کتاب درسی: هدایت و جهت دهی متون کتاب های درسی دانشگاهی به سمت تقویت فضایل اخلاقی و حرفه ای مبتنی بر مبانی اسلامی- ایرانی در جهت تقویت التزام فراگیران به ایفای مسئولیت های اجتماعی مورد توجه باشد.

۴-۷- اعلام نظر در خصوص پیشنهاد کتاب توسط شورای انتشارات

شورای انتشارات پس از اخذ نظرهای کارگروه ارزیابی علمی و کارگروه ارزیابی هویتی- فرهنگی در خصوص طرح پیشنهادی کتاب درسی مربوط، تصویب اولیه یا رد طرح پیشنهادی را به همراه نظرها و پیشنهادهای سازنده کارگروه ها به پدیدآورندگان یا نویسندگان اعلام می کند.

۴-۸- ارسال نسخه تمام متن و کامل کتاب پیشنهادی به شورای انتشارات برای ارزیابی کتاب در کارگروه ها

پدیدآورندگان کتاب پس از دریافت نظرها و پیشنهادهای کارگروه ها، درخصوص اعمال آنها اقدام و نسخه تمام متن و کامل کتاب را به شورای انتشارات ارسال می کنند. نسخه تمام متن و کامل کتاب پیشنهادی به کارگروه ارزیابی علمی و کارگروه ارزیابی هویتی- فرهنگی برای ارزیابی مجدد بر مبنای چارچوب های کلان پیشنهادی ارسال می شود.

۴-۹- ارزیابی ساختاری و محتوایی (علمی)

علاوه بر چارچوب های کلان پیشنهادی، کارگروه درخصوص ارزیابی بیشتر کتاب بر مبنای شاخص های زیر اقدام می کند:

- شاخص های محتوایی
 - ۱. مقاصد و هدف های عملکردی (رفتاری): مقاصد و هدف های عملکردی (رفتاری) محتوا با برنامه درسی مد نظر هماهنگ و منطبق باشد.
 - ۲. دامنه مجزا و کاملاً مشخص: همه مطالب کتاب باید در جهت کمک به درک کامل موضوع کلی و اصلی درس مد نظر باشد که در بخش ها و قسمت های مختلف و مشخص تقسیم بندی شده اند.
 - ۳. قائم به ذات و مستقل بودن محتوا: محتوا باید قائم به ذات و مستقل باشد و برای تحقق هدف های

نشانی:

تهران- شهرک قدس

میدان صنعت، خیابان

خوردین، خیابان هرمزان،

نبش خیابان پیروزان جنوبی

کدپستی: ۱۴۶۶۶-۶۴۸۹۱

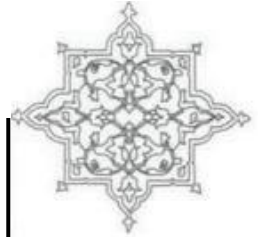
شماره تلفن: ۸۲۲۳۱۰۰۰

صندوق پستی:

تهران ۱۴۶۶۵-۱۵۱۳

Website: www.msrt.ir

Email: info@msrt.ir

تاریخ:

شماره:

پیوست:

یادگیری در برنامه درسی کفایت لازم را داشته باشد؛ یعنی به ارائه مطالب اضافی، غیرضروری و همراه کتاب‌های درسی احتیاجی نباشد و مؤلفه‌های محوری و اصلی موضوع برنامه درسی را پوشش دهد.

۴. **روزآمد بودن محتوا:** محتوا روزآمد، سیال و روان باشد و اطلاعات و داده‌های مربوط دقیق و متناسب باشند.

۵. **رعایت قاعده سلسله مراتب و توجه به تجربه و دانش قبلی فراگیران:** توسعه مفاهیم جدید بر مبنای مفاهیم و دانش قبلی باشد و ایده‌ها قابل فهم و منسجم باشند. مثال و تصویر به اندازه کافی، جالب، متناسب با سطح دانش مخاطب و مرتبط با تجربه وی ارائه شود. در توسعه مفاهیم، چنانچه مفاهیم جدیدی بر مبنای مفاهیم قبلی ساخته می‌شوند، باید در زمان و مکان مناسبی ارائه شوند.

۶. **پیوستگی و تسلسل منطقی در توسعه مفاهیم و مهارت‌ها:** پیوستگی و تسلسل منطقی در توسعه مفاهیم و مهارت‌ها وجود داشته باشد. برای رسیدن به این هدف توصیه می‌شود که ارتباط بین موضوع‌های مرتبط یا مفاهیم مرتبط با هم به صورت پررنگ و برجسته نشان داده شود.

۷. **تعادل و تناسب محتوا:** تعادل و تناسب مناسبی بین «عمق» و «وسعت» محتوا وجود داشته باشد. سطح دشواری محتوا با نیازمندی‌های برنامه درسی (نیاز پیش‌بینی شده/ هدف‌ها) و سطح توانایی و شناختی فراگیران متناسب باشد. در تدوین محتوا هم دیدگاه‌های متنوع و هم نگاه تعادلی وجود داشته باشد.

۸. **استفاده از مثال‌ها و مسائل:** فراگیران باید بتوانند هر مفهوم ارائه شده را با دنبال کردن مثال‌ها و سپس با کاربست آن مفهوم در قالب تمرین‌ها یا مسائل ساختاریافته بهتر درک کنند. در این میان استفاده از مثال‌هایی از مسایل بومی، مانوس، کاربردی و مهارت محور اولویت دارد.

• شاخص‌های ساختاری

۱. **رعایت انسجام درونی:** پس از چند بخش اول کتاب که معمولاً حاوی مطالب نو و تازه است و ممکن است برای دانشجو و فراگیران ناشناخته و جدید باشد، از نظر طرح و ارائه مطالب برای آنها باید ساختار به‌گونه‌ای باشد که کمترین ویژگی غیرمنتظره بودن را برای فراگیران به همراه داشته یا اصلاً وجود نداشته باشد.

۲. **رعایت ساختاری منطقی و استفاده از قاعده چارچوب‌ها:** کتاب درسی فقط مجموعه‌ای از مطالب مفید نیست، بلکه راهنمای فراگیران به منظور مرور منظم مطالب است که به آنها در تسلط بر حوزه موضوعی کمک می‌کند. کتاب‌های درسی می‌توانند با ترسیم و ایجاد نقشه راه ذهنی در ابتدای هر کتاب و بخش‌های آن، به درک بهتر فراگیران و انسجام ذهنی آن درباره موضوع مورد مطالعه کمک کنند.

۳. **بیان اهداف و پیام هر فصل کتاب:** خلاصه‌ای (مرورکلی) از هدف‌های یادگیری همان ابتدا ارائه و همچنین خلاصه‌ای از مطالب (فصل) در انتها نیز آورده شود. وجود راهنمایی‌های ساده و

نشانی:

تهران - شهرک قدس

میدان صنعت، خیابان

خوردین، خیابان هرمزان،

نبش خیابان پیروزان جنوبی

کدپستی: ۱۴۶۶۶-۶۴۸۹۱

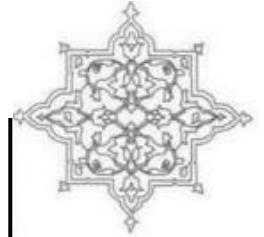
شماره تلفن: ۸۲۳۳۱۰۰۰

صندوق پستی:

تهران ۱۴۶۶۵-۱۵۱۳

Website: www.msrt.ir

Email: info@msrt.ir

تاریخ:
شماره:
پیوست:

- هدایت‌کننده در مقدمه به فراگیران کمک می‌کند که دریابند چگونه از کتاب استفاده کنند.
۴. به‌کارگیری قاعده تکرار: کتب درسی باید درخصوص تکرار مفاهیم و مطالب کلیدی به‌منظور کمک به ارتقای عناصر یک موضوع و انتقال آن از حافظه کوتاه‌مدت به بلندمدت اهتمام داشته باشد. برای مثال، بخش‌های تمرین و مرور مطالب در تدوین کتاب‌های درسی به‌طور ایده‌آل و در چارچوب قانون تکرار در فرایند یادگیری بسیار حایز اهمیت است.
 ۵. سودمندی برای ارجاعات بعدی: در کتاب درسی باید مطالبی که برای کاربردهای آتی دانش موضوعی مفید است، در ضمایم و جداول به‌خوبی سازماندهی و تفکیک شود.
 ۶. توالی و تسلسل محتوای آموزشی: به‌منظور مدیریت منسجم اطلاعات در ذهن یادگیرنده توالی و تسلسل محتوای آموزشی مطلوب و منطقی باشد. کلمات و مفاهیم کلیدی نیز بر مبنای قاعده برجسب‌های معنادار مشخص و برجسته شوند.
 ۷. مشخص کردن ساختار محتوا: ساختار محتوا با تمهیداتی مانند جدول محتوا، فهرست عنوان فصل‌ها و سرفصل‌ها، رؤس مطالب و کدگذاری زیرمجموعه‌ها با استانداردهای مشخص تدوین شود.
 ۸. ارجاع فراگیران به مطالب اضافی و عمیق‌تر: برای تشویق دانشجویان به مطالعه مطالب تکمیلی و عمیق‌تر، فهرستی از مطالب و منابع مفید و مؤثر که در تارنماهای مناسب در دسترس‌اند، در کنار مطالب و در صفحه مربوط ارائه شود. منابع استفاده شده برای اعتبار بخشیدن به محتوا در انتهای کتاب فهرست شوند.
 ۹. محتوای چندرسانه‌ای: برای بالا بردن بازده آموزشی استفاده از نرم‌افزارهای چندرسانه‌ای در خصوص موضوع آموزشی از اهمیت بالایی برخوردار است. لذا، لازم است تولید محتوای کتاب درسی به‌صورت چندرسانه‌ای مانند منابع برخط (وبگاه مرتبط، کتاب الکترونیکی پیشرفته و آموزش تحت وب)، پرده‌نگار (اسلاید)، نسخه pdf و مانند آن مد نظر باشد.

۴-۱۰- ارزیابی فرهنگی، اجتماعی و تربیتی (هویتی - فرهنگی)

علاوه بر چارچوب‌های کلان پیشنهادی، کارگروه به ارزیابی اثربخشی و کارآمدی در ارتقای مؤلفه‌های هویتی- فرهنگی کتاب می‌پردازد. کتاب درسی باید بتواند بر جامعه مخاطب بازتابی مثبت داشته باشد و در اندیشه آنان در خصوص امیدآفرینی و تقویت ارزش‌ها و باورهای اسلامی و همچنین هویت اسلامی- ایرانی فراگیران تحول ایجاد کند.

ماده ۵- تصمیم‌گیری نهایی درباره پذیرش یا رد کتاب درسی پیشنهادی بر عهده شورای انتشارات دانشگاه/ مؤسسه است.

ماده ۶- ویژگی‌های فنی و ظاهری کتاب

امور مربوط به ویرایش فنی و ادبی، تنظیم و صفحه‌آرایی و ... مطابق با شیوه‌نامه داخلی دانشگاه/ مؤسسه صورت

نشانی:

تهران - شهرک قدس

میدان صنعت، خیابان

خوردین، خیابان هرمزان،

نبش خیابان پیروزان جنوبی

کدپستی: ۱۴۶۶۶-۶۴۸۹۱

شماره تلفن: ۸۲۳۳۱۰۰۰

صندوق پستی:

تهران ۱۴۶۶۵-۱۵۱۳

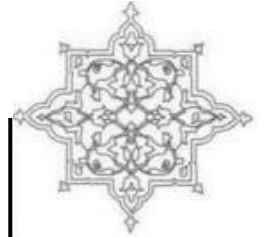
Website: www.msrt.ir

Email: info@msrt.ir

تاریخ:

شماره:

پیوست:

می‌گیرد، لیکن موارد زیر باید مد نظر قرار گیرد:

۶-۱- نگارش متن

- متن‌ها باید کیفیت مطلوب را داشته باشند و درک محتوا و فرایند یادگیری را برای دانشجویان به‌طور مستقیم و مستقل آسان کنند.
- پردازش محتوای کتاب فصیح، روان و قابل فهم باشد.
- لازم است سطح دشواری زبان متن با توانایی و سطوح دانش فراگیران هدف متناسب باشد.
- متن کتاب باید با دانش و تجربه‌های قبلی فراگیران ارتباط برقرار کند. این ارتباط می‌تواند با استفاده از روش‌های مقایسه‌ای و بیان و مثال‌هایی آشنا و ملموس محقق شود.
- زبان متن دقیق، درست و منطبق با ادبیات و دستور زبان باشد.

۶-۲- صفحه‌آرایی و جلوه‌سازی کتاب درسی

- درج نمایه‌ها مانند عکس‌های گرافیکی، تصویرها و نمودارهای دقیق و اثربخش و شرح کامل مربوط به عکس در جای مناسب، سبب ایجاد انگیزه می‌شود و یادگیری را آسان می‌سازد.
- تصویرها مرتبط با متن باشند و فقط به‌منظور راحت کردن و آسان کردن اضافه نشوند.
- ارجاع به تصویرها در متن به‌طور مستقیم یا ضمنی صورت گیرد.
- کدگذاری جدول‌ها، نمودارها و عکس‌ها در ارتباط با متن مربوط و اشاره به کد در متن انجام پذیرد.
- ترتیب قرار گرفتن نمایه‌ها مناسب باشد و از فرایندی تکاملی پیروی کند. همچنین روندی متعادل و متوازن بین متن و تصویرها وجود داشته باشد.
- برای کاهش حجم و وزن کتاب‌های درسی کاغذهای نازک، مرغوب و ضد نور به‌کار برده شود.
- لازم است شیرازه (ته‌بندی) کتاب مقاومت لازم را برای استفاده مستمر داشته باشد.
- اندازه و «نوع قلم» متن یکی از موارد بسیار مهم و اثرگذار است. به‌منظور پرهیز از سردرگمی فراگیران، ضرورت دارد که اندازه و نوع قلم در سراسر کتاب متناسب با استانداردهای تعریف شده در صفحه‌آرایی باشد.

ماده ۷- مسئولیت اجرا و تضمین کیفیت رعایت این آیین‌نامه بر عهده رئیس مؤسسه است.

ماده ۸- این آیین‌نامه در ۷ ماده و ۲ تبصره به انضمام یک پیوست تدوین شده و در تاریخ به تأیید وزیر علوم، تحقیقات و فناوری رسیده است و از زمان ابلاغ این آیین‌نامه، کتاب‌هایی که مطابق با این آیین‌نامه تدوین و منتشر شده باشند با اولویت در سرفصل مصوب درسی به‌عنوان منبع اصلی یا فرعی قرار می‌گیرند.

نشانی:

تهران- شهرک قدس

میدان صنعت، خیابان

خوردین، خیابان هرمزان،

نبش خیابان پیروزان جنوبی

کدپستی: ۱۴۶۶۶-۶۴۸۹۱

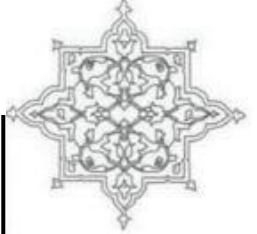
شماره تلفن: ۸۲۳۳۱۰۰۰

صندوق پستی:

تهران ۱۴۶۶۵-۱۵۱۳

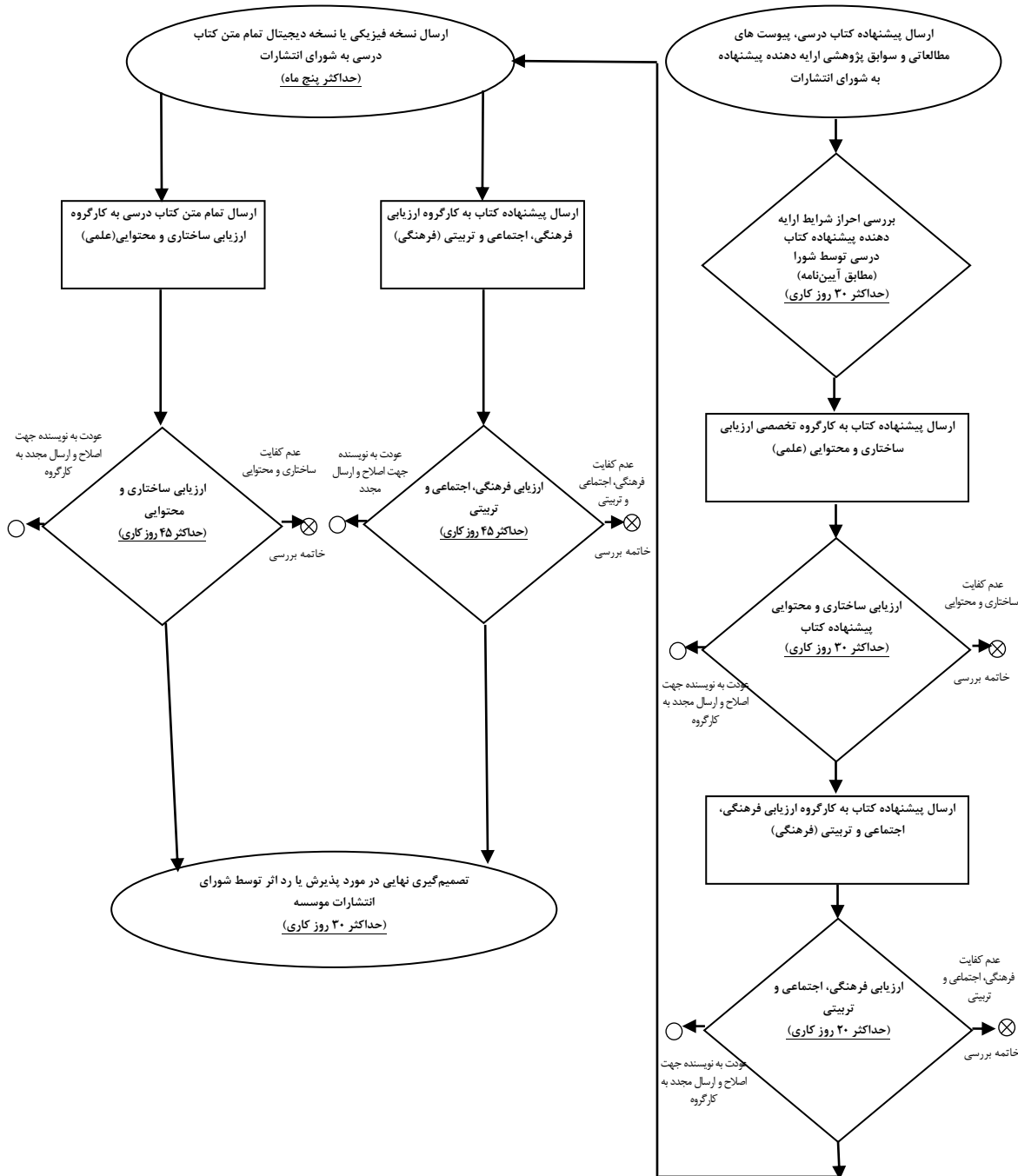
Website: www.msrt.ir

Email: info@msrt.ir

تاریخ:
شماره:
پیوست:

پیوست: نمودار گردش کار ارزیابی و انتشار کتاب های درسی دانشگاهی

نشانی:
تهران - شهرک قدس
میدان صنعت، خیابان
خوردین، خیابان هرمزان،
نبش خیابان پیروزان جنوبی
کدپستی: ۱۴۶۶۶-۶۴۸۹۱
شماره تلفن: ۸۲۳۳۱۰۰۰
صندوق پستی:
تهران ۱۴۶۶۵-۱۵۱۳
Website: www.msrt.ir
Email: info@msrt.ir